

Länsstyrelsens bedömning av Fuglie - Mellan-Grevie - Skåre [M136], Översyn av kulturmiljövårdens riksintressen i Skåne

Länsstyrelsen Skånes initiala ställningstagande är att det bifogade förslaget bättre kopplar till Riksantikvarieämbetets kriterier för riksintresseanspråk. Det är relevant att slå samman den norra delen av rubricerat riksintresse med riksintresset Foteviken-Glostorp [M128] dessa områden har snarlika riksintressanta berättelser. Genom att sammanfoga dem blir landskapsperspektivet tydligare, i synnerhet genom att stråket av monumentala gravhögar som idag löper igenom båda riksintressena knyts samman. Den riksintressanta berättelsen kring Skåre fiskeläge blir tydligare som ett eget riksintresseanspråk och kan dessutom breddas till att inbegripa kustförsvaret.

Länsstyrelsen Skåne har också som mål i pågående översyn att anspråken inte ska vara större än vad som behövs för att säkerställa den riksintressanta berättelsen. De delar som omfattas av dagens anspråk föreslås utgå. Vi vill betona att det finns mycket höga kulturmiljövärden även inom de delar som föreslås utgå ur anspråket. I vissa fall har dessa lokala och regionala värden skydd enligt annan lagstiftning så som Kulturmiljölagen eller Plan- och bygglagen, i andra fall kan dessa skydd behöva stärkas. Länsstyrelsen kan genom sin rådgivande roll i planeringsprocessen, stötta kommunernas kulturmiljöarbete.

Kontaktperson för översynen är Mia Jungskär, antikvarie, kulturmiljöenheten, telefon 010-224 14 25,
mia.jungskar@lansstyrelsen.se

Länsstyrelsen
Skåne

RIKSINTRESSET FUGLIE -MELLAN- GREVIE - SKÅRE [M₁₃₆] TRELLEBORG OCH VELLINGE KOMMUNER

– Underlag till riksintresseöversyn

Titel: Riksintresset Fuglie -Mellan-Grevie - Skåre [M136] Trelleborg och Vellinge kommuner,
Underlag till riksintresseöversyn

Utgiven av: Länsstyrelsen i Skåne län

Författare: Helena Fennör, Emy Lanemo, Norconsult AB med tillägg och ändringar av Länsstyrelsen Skåne

Beställning: Länsstyrelsen Skåne
Samhällsbyggnad
205 15 Malmö
Telefon 040-25 20 00
www.lansstyrelsen.se/skane

Copyright: Länsstyrelsen Skåne

Diarienummer: 408-15775-2022

Layout: Helena Fennör, Emy Lanemo, Norconsult AB med ändringar och tillägg av Länsstyrelsen Skåne

Tryckår: 2023

Omslagsbild: Tingshögen (L1988:2638) vid Hammarslövs byaväg norr om Hammarlöv, foto från söder

Förord

Riksintressen för kulturmiljövården är miljöer utpekade av staten som sammantaget ska ge en generell bild av samhällets kulturhistoriska utveckling så som den återspeglas i landskapet, med regionala variationer och särdrag. Dessa miljöer ska skyddas från påtaglig skada, exempelvis ska kommunerna förhålla sig till dem i sin översiktsplanering.

Länsstyrelsen Skåne har initierat en översyn av samtliga 100 områden av riksintresse för kulturmiljövården i Skåne. Det främsta syftet med översynen är att skapa bättre förutsättningar för såväl kommunerna som för Länsstyrelsen i Skåne att kunna tillgodose riksintressen för kulturmiljövården i samhällsplaneringen. Riksintresseanspråken ska vara tydliga, aktuella, väl förankrade och utgå från en bred kulturarvssyn som inkluderar mångfalds- och jämställdhetsperspektiv.

Gunden till följande underlag är framtaget av konsultföretaget Norconsult AB under hösten 2022. Uppdraget har bestått i att beskriva och värdera området kopplat till motiven för riksintresset, samt att bedöma om texter och geografisk avgränsning är aktuella. Länsstyrelsen har

sedan bearbetat materialet efter en intern dialog på Länsstyrelsen och efter synpunkter från kommunala tjänstepersoner.

Framtaget förslag till förändringar är inte slutgiltigt men Länsstyrelsen ser att detta förslag är en god grund att utgå från. Vi vill därför ha berörda kommuners synpunkter kring behov av förändringar i anspråkens motiveringar och avgränsningar. När den slutliga bedömningen har gjorts skickas förslag till förändringar i motiv- och uttryckstexter till Riksantikvarieämbetet som fattar beslut. Ändringar i geografiska avgränsningar som inte ändrar själva anspråket kan Länsstyrelsen själv besluta om.

Länsstyrelsen i Skåne län, mars 2023

Britta Roos

Länsantikvarie / Enhetschef Kulturmiljöenheten

Länsstyrelsen Skåne

Innehållsförteckning

FÖRORD.....	3	FÖRSLAG PÅ ÄNDRINGAR I GRÄNSDRAGNING	25
FUGLIE -MELLAN-GREVIE - SKÅRE [M136]	5	Ny gräns Glostorp - Hammarlöv	25
Nuvarande riksintresseanspråk	5	Ny gräns Skåre	25
Nyckelbegrepp	6		
BESKRIVNING AV OMRÅDET IDAG	8		
KULTURHISTORISKA ASPEKTER	9		
Landskap med förhistoriskt tidsdjup	9		
Odlingslandskapet	10		
Bymiljöer och kyrkbyar	12		
Skåre fiskeläge	16		
1700-talets fasta kustförsvar och 1900-talets Per Albin-linje	17		
MILJÖNS RIKSINTRESSANTA VÄRDEN	19		
Slättlandskap med förhistoriskt bruknings- och bosättnings-			
kontinuitet	19		
Skåre fiskeläge och försvarsanläggningar	20		
SÅ HÄR SYNS RIKSINTRESSETS VÄRDEN I LANDSKAPET ..	20		
Slättlandskap med förhistoriskt bruknings- och bosättnings-			
kontinuitet	20		
Skåre fiskeläge och försvarsanläggningar	21		
BEDÖMNING AV RIKSINTRESSET	21		
FÖRSLAG PÅ ÄNDRINGAR I MOTIV OCH UTTRYCKSTEXT	23		
Riksintresset Glostorp - Hammarlöv (nytt namn)	23		
Riksintresset Skåre (nytt namn)	24		

Fuglie -Mellan-Grevie - Skåre [M136]

Nuvarande riksintresseanspråk

Motivering

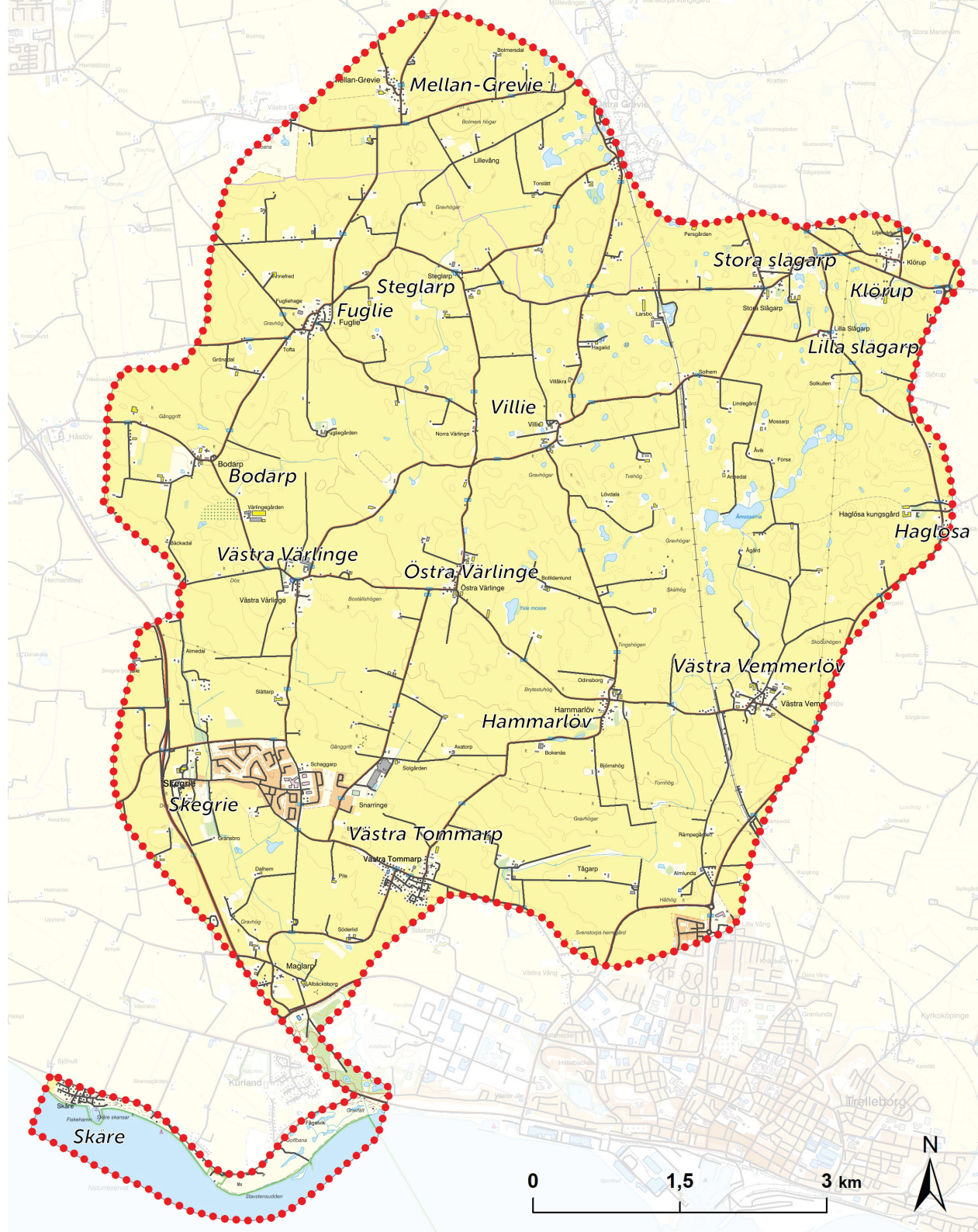
A. Centralbygd med det av jordbruksskiftena präglade *slättlandskapet* Söderslätt med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet samt för Sverige unik koncentration av tätt liggande *kyrkbyar* av åtminstone medeltida ursprung som väl speglar kyrkobyggnadskonstens stilideal under tiden medeltid till 1900-tal. (*Boställsmiljö, Kvarnmiljö*).

B. Skåre fiskeläge med ett oregelbundet och successivt framvuxet gatunät med äldre bebyggelse med anknäring till fiske och sjöfart samt lämningar efter 1700-talets försvarssystem utefter Öresundskusten. (*Fästnings och skansmiljö*).

Uttryck för riksintresset - Trelleborgs kommun

A. Förlängningen av centralbygden Söderslätt med talrika och landskapsdominerande fornlämningsmiljöer, Skegriedösen från stenåldern, bronsåldersgravfältet vid Steglarp, runstenarna i Fuglie. Tätt liggande byar och gårdsmiljöer i öppet odlingslandskap som präglats av skiftenas genomförande under 1800-talet med bevarade pilevallar, hägnads- och vägsystem. Talrika medeltida kyrkor med tillhörande bybebyggelse - anläggningen med karaktär av sockencentrum eller kyrkby. De medeltida kyrkorna Bodarp, Stora Slågarp, Tommarp, Maglarp

Fortsättning på nästa sida

Figur 1. Riksintressetområdets nuvarande geografiska avgränsning.

och Hammarlöv. Västra Vemmerlöv och Skegrie 1800-tals kyrkor, Fuglie 1900-talskyrka i nygotik. Bevarad äldre bystruktur bl.a. i Villie med kringbyggda korsvirksgårdar, häradshäktet i Klörup från 1809, Haglösa kungsgård och militieboställe med bebyggelse från 1810-talet och Skegrie holländaremölla från 1800-talet. B. Bevarat oregelbundet gatu- och vägnät med enkla och tidstypiska fiskarstugor och gatehus från perioden 1800-1900-tal samt utmed kusten skansar och vallar från 1700-talets försvarslinje utefter Öresundskusten. (Miljön berör även Vellinge kommun).

Uttryck för riksintresset - Vellinge kommun

Den för Skåne rika förekomsten av dösar och gravhögar, t ex Bolmers högar. Talrik representation av medeltida kyrkor samt framför allt av kyrkobyggnader i det sena 1800-talets blandstilar. Vägnät av medeltida ursprung som genom skiftenas genomförande kompletterats med utflyttade gårdar med många gånger tidstypisk och välbevarad bebyggelse. Bevarat rätvinkligt vägsystem med uppfartsvägar, alléer, pilevallar och hägnadssystem samt mangelgravar. Mellan-Grevie kyrkby.

Nyckelbegrepp

Enligt Riksantikvarieämbetets ordlista med kulturhistoriska begreppsdefinitioner som förekommer i gällande riksintressebeskrivning (Raä 2018).

Boställsmiljö

Samlingsbegrepp för helt eller delvis bevarade miljöer kring militära, ecklesiastiska och civila boställen. Militära boställen utgörs av indelningsverkets bostäder med karakteristiska uttryck för rangskillnader mellan officerare, underofficerare och meniga. Till ecklesiastiska boställen hör t.ex. präst-, biskops- och klockargårdar. Civila boställen utgörs av ämbets- och tjänstemannabostäder, såsom jägmästar-, länsmans- och kronofogdeboställen samt rektorsgårdar. (Jfr Torp).

Centralbygd (Ingår som underkategori till begreppet Odlingslandskap)

Område, präglad av lång bruks- och bebyggelsekontinuitet. Ekonomiska och kommunikationsmässiga fördelar har medfört att för bygden gemensamma centralfunktioner, såsom tingsplatser, kyrkor, handelsplatser mm., lokaliserats till den relativt begränsade centralbygden.

Kvarnmiljö

Miljö kring helt eller delvis bevarade vatten- och väderkvarnsanläggningar med tillhörande ekonomibyggnader. Vattenkraften var från medeltiden fram till mitten av 1800-talet den viktigaste energikällan för att driva mjölkvarnar, sågar, hammare eller stampverk. De två mekaniska huvudtyperna är

skvaltkvarnar (skvaltor) och hjulkvarnar. I miljön kring vattenkvarnen finns fördämningar, dammar samt rännor för att leda vattnet till kvarnhjulet. Vindkraften utnyttjades främst för malning av säd. Väderkvarnen är i Skandinavien belagd från medeltiden. De vanligaste typerna är stolpkvarn (stubbamölla) och hättkvarn (holländare). (Jfr Förindustriell produktionsmiljö).

Kyrkby

Den by i socknen där sockenkyrkan är belägen. Kyrkbyn karaktäriseras ofta av en mer eller mindre väl bevarad kyrkomiljö.

Fiskeläge

Miljö med bebyggelse och/eller anläggningar där fisket varit utgångspunkt för lokaliseringen. I ett fiskeläge kan ingå hamn, uppdragsplats, bryggor, båtlänningar, båthus och torkställningar samt bostäder och bodar. I miljön kan också ingå ett kapell. Olika regionala benämningar förekommer, t.ex. Fiskehamn.

Fornlämningsmiljö

Samlingsbegrepp för såväl enstaka fasta fornlämningar som grupper av fasta fornlämningar med närmiljö. Olika perspektiv kan läggas till grund för avgränsning och definition av en fornlämningsmiljö, vilken kan bestå av: • en enstaka fornlämning eller fornlämningslokal, som är av märklig karaktär ur ett lokalt, regionalt eller nationellt samhällsperspektiv. • flera fornlämningar eller fornlämningslokaler från skilda perioder, som tillsammans ger ökad förståelse för människors livsföring och livsvillkor främst ur ett tidsperspektiv. • flera fornlämningar och fornlämningsloka-

ler med kronologisk samhörighet, som tillsammans ger ökad förståelse för människors livsföring och livsvillkor främst ur ett rumsligt perspektiv.

Fullåkersbygd eller slättbygd

Landskap där praktiskt taget all mark (utom vägar och tomtmark) användes till åker. Kallades tidigare även för helåkersbygd och kan omfatta större eller mindre sammanhängande odlingsbygder.

Fästnings- och skansmiljö

Miljö, kännetecknad av militär anläggning, uppförd för att motstå belägring och anfall utifrån. Befästningarnas utformning förändrades i takt med militärteknikens utveckling. En fästning är permanent bemannad av en militär styrka (garnison), till skillnad från en skans, som inte bemannades i fredstid. Fästningar benämns ibland efter ändamålet: gräns-, kust-, förråds- och spärrfästningar. (Jfr Borgmiljö, Militär miljö).

Beskrivning av området idag

Riksintresset omfattar ett geografiskt stort område norr och väst om Trelleborg, som sträcker sig från E6 i väst och förbi Trelleborgsbanan till Västra Vemmerlöv, Haglösa och Stora Slågarp i öst. Mot söder möter riksintresset i stort Trelleborgs utkanter, men sträcker sig även i en smal utlöpare mot kusten för att omfatta Skåre fiskeläge och Skåre skansar. Mot norr sträcker sig riksintresset förbi Mellan-Grevie kyrkby och de i landskapet dominerande bronsåldersgravarna Bolmers högar.

Riksintresset är beläget i ett öppet, böljande slättlandskap i fullåkersbygd, tätt liggande kyrkbyar och ensamliggande gårdar. Det öppna landskapet gör att det ges långa vyer över landskapet och mot de tätt liggande kyrkbyarna med sina lätt uppstickande kyrktorn. Trädrader, pilevallar och inslag av alléer markerar vägar, byar och utflyttade gårdar i det annars öppna landskapet. Riksintresset är i sin helhet beläget i det slättområde som kallas för Söderslätt och som i nordöst begränsas av väg 101 mellan Malmö och Ystad. Landskapet sträcker sig från det flacka kustlandet i sydväst med höjder kring 10 m ö h och höjer sig långsamt för att nå upp i nivåer omkring 40–50 meter över havet i höjd med väg 101. Nordost om denna vidtar det sydsånska backlandskapet, med böljande moränkullar och stundvis starkt kuperad terräng. I riksintressets östra delar övergår topografin till ett mer småkuperat landskap.

Genom riksintressets nordöstra del sträcker sig det stråk av monumentala bronsåldershögar som i norr fortsätter i riksintresset Foteviken – Glostorp. Gravhögarna är, liksom kyrkbyarna, placerade på höjdlägen i landskapet. De är ofta synliga på långt håll och utgör ett karaktärsdrag i odlingslandskapet där de före-

kommer som solitärer eller i grupper. Monumentala stendösar, som ger uttryck för ett nu försvunnet stenålderslandskap, finns företrädda i riksintressets sydvästra del, där Skegriedösen och dubbeldösen i Snarringe utgör områdets mest monumentala exempel.

I de västra delarna av riksintresset, kring Skegrie och Maglarp kyrka, påverkas det öppna landskapet av E6 som både utgör fysisk barriär och som ger upphov till att omgivande landskap är bullerstört. Vägens generellt låga placering i landskapet gör dock att den sällan upplevs som en visuell barriär i de långa vyerna över landskapet. I riksintressets östra del löper den s.k. Kontinentbanan i nord-sydlig riktning, järnvägen är utpekad som ett kulturhistoriskt värdefullt stråk i Skånes regionala kulturmiljöprogram. Kuststräckan ingår i kulturmiljöstråket Per-Albinlinjen, en sträcka med försvarsposter från andra världskriget.

Kustremsan väst om Trelleborg är flack och präglas av sandrika jordarter. Den del av kustremsan som innefattas i riksintresset sträcker sig från E6 i öst till Skåre fiskeläge i väst, och domineras i sin östra del av Trelleborgs golfklubb. I anslutning till golfklubben ligger ett järnåldersgravfält bestående av ett nittiototal högar och stensättningar. I väst ligger Skåre fiskeläge där en överlag småskalig bebyggelse samlas runt Skåre hamn och längs med det oregelbundna gatunätet. Fiskeläget gränsar i öst direkt till fornlämningen Skåre Skansar som består av vallar, vallgravar och utskjutande bastioner. Mot norr övergår kustlandskapet i ett storskaligt odlingslandskap som sluttar ned mot kusten och som präglas av 1800-talets skiftesreformer. Längs med hela kustremsan återfinns med täta intervall låga värn av olika typ, vilka samtliga anlagts inom ramen för den s.k. Per Albin-linjen.

Kulturhistoriska aspekter

Landskap med förhistoriskt tidsdjup

Området är, trots en omfattande bortodling, rikt på fornlämningar från flera förhistoriska perioder vilket vittnar om att området länge varit attraktivt för odling och bosättning. De sydsnkandinska fullåkersbygderna utmärker sig i ett nationellt perspektiv genom sin rikliga förekomst av såväl stenkammargravar i form av dösar och gånggrifter som bronsåldershögar, monumentalt anlagda i åkerlandskapets höjdpartier. Under den tidiga jägarstenåldern levde befolkningen i mindre grupper av fiskare, jägare och samlare som flyttade säsongvis efter tillgång på föda. Boskapskötsel och jordbruk introducerades för cirka 6000 år sedan vilket förändrade markanvändningen och landskapet.

Inom riksintresset finns ett antal monumentala stenkammargravar från stenåldern. Stenåldersgravarna ligger framförallt lokaliserade i riksintressets sydvästra del, kring Skegrie, Bodarp och Hammarlöv, i anslutning till det som under stenåldern troligen utgjordes av en havsvik. Skegriedösen invid Skegrie kyrka utgör en av områdets mest imponerande gravanläggningar från stenålder. Arkeologiska undersökningar har visat att det även förekommit rikligt av dösar norr om Skegrie inom S Håslövs bymark, utanför dagens riksintresse. Området kallades Döserygg efter ett namn på historisk karta.

De för området utmärkande bronsåldershögar är lokaliserade till höjdryggar i det mer böljande slättlandskapet längre in från kusten. De bildar ett diagonalt stråk från Hammarlöv och Västra Vemmerlöv till Fuglie och Mellan-Grevie och sträcker sig vidare

Figur 2. Bolmers högar ligger i par på en markant höjdrygg sydöst om Mellan-Grevie, och utgör ett landmärke i vida vyer från det omgivande landskapet.

in i riksintresset Foteviken - Glostorps östra delar. Detta stråk av bronsåldershögar fortsätter även i sydöstlig riktning mot Äspö och Beddinge i Trelleborgs kommuns östra delar. Högarna förekommer ofta i par eller i grupper, men även enstaka monumentala högar finns i landskapet. En större ansamling norr om Steglarp och de landskapsdominerande högarna Bolmers högar utmärker sig. Även söder om Villie finns en ansamling med högar i höjdlägen. Bronsåldershögarna byggdes åt framstående personer i samhället vilka efter sin död lades i exempelvis stockkistor och täcktes med jord och torvor eller stora stenrösen. Högarna kunde återanvändas och ofta innehåller de flera begravingar. Med tiden har högarna delvis försvunnit genom bortodling eller byte till annan markanvändning och de som återstår är endast fragment av det en gång täta höglandskapet. I det historiska kartmaterialet finns en del av de nu borttagna högarna markerade, men ännu fler kan ha försvunnit långt tidigare. Boplatserna ligger ofta i direkt anslutning till gravhögarna i odlingsmarken på flata höjder och gärna i anslutning till sjöar och vattendrag. Järnålderns lämningar finns överlag sparsamt representerade inom området, och har troligen till stora delar odlats bort. Gravfältet invid Albäcksåns utlopp och i anslutning till det som idag utgör Trelleborgs golfklubb utgör ett undantag liksom två runstenar i Fuglie kyrkby.

Odlingslandskapet

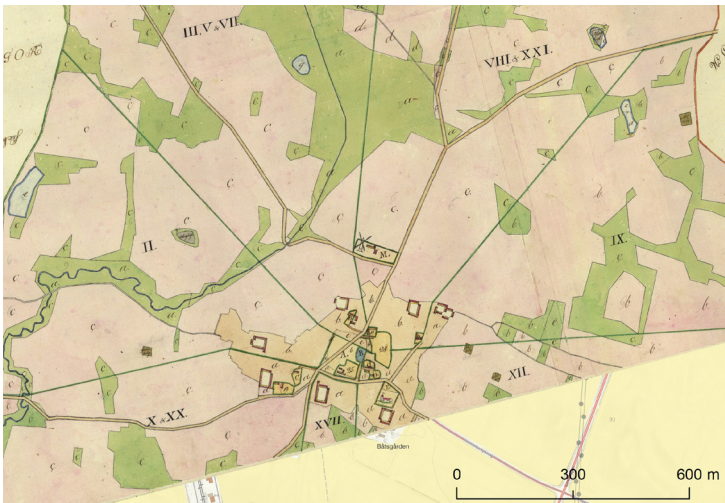
Riksintresseområdet ligger inom den fullåkersbygd som kallas Söderslätt och som i nordost övergår i det skånska backlandskapet. Landskapet har sedan förhistorisk tid utgjort en central odlingsbygd där bördigheten kopplat till topografin och jordarterna tidigt dragit till sig en tät bosättning och odling, vilket indikeras av fornlämningsbilden och de tätt liggande medeltida socknarna.

Söderslätt utmärks av ovanligt jämna ytformer och saknar större sammanhängande odlingsimpediment såsom berg i dagen och större rullstensåsar. Den svagt böljande topografin inom fram för allt riksintressets nordöstra delar har varit gynnsam då stora sammanhängande odlingsytor blev väldränerade genom de lägre partierna i vågdalarna.

De skånska slättbygderna brukades under historisk tid genom ett tresädesystem, där byns åkermark var delad i tre vångar. Varje vång var indelad i ett stort antal tegar, varav varje gård ägde flera. Storskiftet, som genomfördes i dessa delar av Söderslätt under 1750- och 60-talen, innebär att de smala åkertegarna samlades i större enheter och att antalet odlingslotter per gård reducerades. Under 1780-talet genomförde Rutger Macklean vid Svaneholms gods i Skåne ett mycket strikt skifte som innebär att brukningsenheternas marker skulle samlas i ett skifte, kallat enskifte. Under det sena 1700-talet genomfördes strikta skiftesreformer vid en rad skånska gods med Svaneholm som förebild, och 1803 kom en förordning från Kungl. Maj:t om enskifte i Skåne. Söderslätt, Lund-Landskronaslätten och Österslätt är de delar av det skånska landskapet där enskiftet genomfördes mest genomgående, och merparten av områdets byar har genomgått enskifte under 1800-talets första decennier. Det syftade till slå ihop åker- och ängstegar till en sammanhängande enhet, enskifte, för att effektivisera driften och möjliggöra mer individuella brukningsformer. Enskiftet innebär, förutom att varje gårds inägor samlades, att tidigare sammanhållna byar med upp till 30 gårdar splittrades eller glesades ut då ett stort antal gårdar flyttade ut till sina respektive lotter. Bytomterna förändrades och gatehus uppfördes där gårdarna tidigare legat. Dagens landskapsbild inom riksintresset präglas i stor utsträckning av den storskaliga odlings-

Figur 3. Storskifteskarta över Västra Vemmerlövs norra vång från 1765. Kartan visar odlingsmarkens uppdelning i ett stort antal tegar, sankare partier brukas som äng och avgränsar de uppodlade markerna. Bybebyggelsen låg samlad söder om inäggorna.

Figur 4. Enskifteskarta över Västra Vemmerlövs norra vång från 1813. Varje gård har fått sin mark samlad i ett skifte.

Figur 5. Dagens karta visar det skiftespräglade landskapet norr om Västra Vemmerlöv. De sankare markerna i landskapets lågpartier har troligen utdikats under 1800-talet och odlingslandskapet utgörs idag av en fullåkersbygd.

marken och spridda gårdsbebyggelse som blev ett av enskiftets resultat. Samtidigt med 1800-talets skiftesreformer omformades landskapet genom omfattande dikesföretag som ledde till kraftiga utökningar av odlingsmarken, och bidrog till att skapa den fullåkersbygd som präglar området idag. 1800-talets folkökning innebar också att hemmansklyvningar fortgick under hela 1800-talet, vilket fortsatte att påverka bebyggelsestrukturen inom såväl byarna som i omgivande landskap och ledde till ett maximum av jordbrukslägenheter vid 1900-talets början.

Bymiljöer och kyrkbyar

Riksintresset omfattar tio socknar och lika många kyrkbyar med medeltida anor. Utöver kyrkbyarna finns även ett antal byar där platsnamnen antyder en kontinuitet från yngre järnålder eller tidig medeltid; Villie, Västra och Östra Värlinge samt Klörup. Trots enskiftets påverkan på bebyggelsestrukturen är de samlade bymiljöerna fortsatt tydligt avläsbara. De flesta av dessa byar har troligen vuxit fram vid övergången mellan vikingatid och medeltid, och den bebyggelsestruktur med kyrkbyar och samlade bymiljöer som dominerat landskapet fram till 1800-talets enskifte och hemmansklyvningar har därför en lång kontinuitet. Under 1100-talet delades landskapet in i fasta socknar, och romanska stenkyrkor som i vissa fall ersatte äldre träkyrkor började uppföras. Den höga befolkningstätheten gjorde att de medeltida socknarna blev små med tätt liggande sockencentrum. Bodarp, Stora Slågarp, Tommarp och Hammarlöv kyrkbyar har bevarade romanska 1100-tals kyrkor, samtliga har i olika utsträckning förändrats och anpassats, ofta i samband med 1800-talets behov av utvidgade kyrkorum. Stora Slågarps och Västra Tommarps kyrkor har fått sina höga torn under 1800-talets andra hälft medan Bodarp

och Hammarlövs kyrkor bland annat byggts ut med nya korsarmar under samma period. Vid 1200-talets början uppfördes ett antal romanska tegelkyrkor, där Maglarps kyrka utgör det idag tydligaste exemplet.

Namnformer

Flera av byarna inom riksintresset har troligen rötter i bybildningar från yngre järnålder. Bebyggelsenamn med efterleden -löv (Hammarlöv, Västra Vemmerlöv), -ie (Skegrie, Fuglie Mellan-Grevie), -inge (Västra och Östra Värlinge) och -lösa (Haglösa) kan härledas till yngre järnålder, och indikerar att en förhistorisk bosättning funnits på platsen. Ändelsen -ie syftar på ordet hög. Bynamn som slutar på olika former av torp, såsom -arp (Maglarp, Västra Tommarp, Bodarp, Slågarp) och -rup (Klörup) härrör troligen från övergången mellan vikingatid och medeltid, och utgör troligen de tidigaste medeltida byarna.

Redan före enskiftet fanns det inom bytomterna gatehus för hantverkare och jordbruksarbetare vid sidan av gårdsbebyggelsen. I samband med enskiftet flyttades delar av byarnas gårdsbebyggelse ut till de egna brukningsenheter och bebyggelsestrukturen i bykärnorna glesades ut. Under 1800-talets befolkningsökning förtätades många av bytomterna på nytt med ytterligare gatehus som växte fram på de utflyttade gårdarnas tomter. I ett antal av riksintressets mindre byar domineras bebyggelsen fortsatt av gårdsbebyggelse med kringbyggda gårdar i tegel eller med

putsade och vitkalkade längor, detta är tydligt i bland annat Villie och Klörup.

I större kyrkbyar såsom Hammarlöv, Mellan-Grevie och Västra Vemmerlöv fick enskiftet större effekter för bebyggelsestrukturen och bykärnorna präglas av såväl gårdsbebyggelse som gatehus kring bygatan samt utflyttade gårdar i landskapet runt byarna. I anslutning till kyrkorna finns ofta prästgård, skola, fattighus, kyrkstallar eller andra byggnader med koppling till sockencentrats administrativa funktioner.

Figur 6. Hammarlövs kyrka med sitt runda västtorn är en av de kyrkor i riksintresset som bär tydligast medeltida prägel, under 1800-talet byggdes korsarmarna ut.

Figur 7 och 8. Fyrilängad gård med vitputsade lagårdslängor i Klörup, samt Klörups häradshäkte uppfört 1809 (byggnadsminne). Klörup centrala placering intill landsvägen Ystad – Malmö medförde att Klörup utgjorde tingsplats från 1690 till 1905.

Figur 9 och 10. Bebyggelsen i Mellan-Grevie ligger samlad i den äldre bykärnan. Längs med bygatan vid kyrkan ligger både gatehus och fyrilängade gårdar.

Figur 11. Enskiftat landskap med utflyttad gård norr om Skegrie.

Figur 12. I ett höjdläge strax sydväst om Hammarlövs kyrkby ligger Bokenäs gård med den intilliggande bronsåldershögen Bonhög. Gården flyttades ut till platsen under mitten av 1800-talet och återspeglar med sitt ensamliggande läge och storskaliga omgivande odlingslandskap 1800-talets effektivisering av jordbruket.

Skåre fiskeläge

Längs Skånes långa kust finns omkring sjuttio fiskelägen. Många av dessa etablerades redan under medeltiden och var inledningsvis ofta tillfälliga fiskelägen, där fisket ägde rum under sensommar och tidig höst som komplement till jordbruksnäringen. Under senare delen av medeltiden, då sillfisket fick ett uppsving styrdes handeln och lokaliseringen av fiske- och marknadsplatser i hög grad av den danska kungamakten. Fisket fick periodvis stor betydelse som skattemässig inkomstkälla och genom nyetableringarna fick markägaren inflytande och del av fångsten. Under medeltiden dominerade kronan och ärkesätet ägandet utmed kustbandet. Många av fiskelägena var småskaliga, med endast liten fast bebyggelse fram till 1900-talet.

Skåre omtalas i skriftliga källor på 1500-talet som Skaare, då Kristian III år 1536 förbjuder utländska handelsmän att salta sill i Trelleborg. Med Skaare menas sannolikt den naturhamn som bildas mellan Skårerevet och Stavstensrevet. Skåne har en flack och sandig kustlinje med få naturliga hamnar och naturhamnen är den enda på den skånska sydkusten. Med ett djup av 1,8 meter ända in till cirka 10 meter från stranden och sin stenfria botten utgjorde den en användbar naturhamn som använts från åtminstone medeltid och framåt. Naturhamnen utnyttjades av Hansan under medeltidens sillfiske då den tidens lastbåt, den flatbottnade koggen, kunde ankra nära land. Skårebukten omnämns år 1687, på Buhrmans kustkarta, som Skååre hamn. Det var här som Karl XII landsteg efter sin resa från Bender i Turkiet år 1715, vilket en minnessten från 1768 belägen ca 1 km söderut längs med kusten uppmärksammar.

Fiskeläget omnämns i skriftliga källor år 1729, då prosten Johan Behring i Maglarp skriver ”*ett lijtet Fiskeleije Skare kallad, hvarest*

Figur 13 och 14. I de äldsta delarna bevarar Skåre sin karaktär av äldre fiskeläge med fiskarstugor från 1800-tal. Dessa utgörs av småskalig bebyggelse i en våning under branta sadeltak, med vitputsade fasader och tak av papp. Även eternitplattor och plåttak förekommer. Bebyggelsen ligger generellt med långsidan mot långgatorna, vilka löper parallellt med strandlinjen. Gatorna förbinds av oregelbundet placerade, smala tvärgränder.

Hans Majest...Carl XII anlände ifrån Stralsund A:o 1715 i Dec”.

På enskifteskartan från 1808 benämns platsen som Skåre fiskeläge och fyra gårdar är utmärkta. På Generalstabskartan över Malmö från 1860 är tre gårdar och ett samlat kvarter utmärkt, och på 1910-talets häradsekonomiska karta syns ett tjugotal byggnader i flera kvarter längs med ett oregelbundet gatunät. Fiskeläget tycks, i likhet med de skånska fiskelägena överlag, ha genomgått en tillväxt under 1800-talets andra hälft. Skåre fiskehamn byggdes ut under 1930-talet, och under 1900-talets mitt har fiskeläget byggts ut med villor mot väst och öst samt med sex villor inom den före detta skansens vallar.

Figur 15. Invid hamnen ligger en gräsbevuxen torkplats för garnen, en s.k. stejlebacke. Runt hamnen och fiskelägets äldsta delar har det uppkommit ett stort antal villor under 1900-talets andra hälft.

1700-talets fasta kustförsvar och 1900-talets Per Albin-linje

Då Skåne sedan medeltiden utgjort ett gränslandskap har kusterna varit utsatta områden, och rester efter olika epokers försvarsanläggningar finns längs med kusten. I början av 1700-talet ledde oroligheterna runt Östersjön till att fästningarna vid Malmö och Landskrona uppfördes och att ett nytt fast försvar anlades längs kusten. Befästningarna kom att bestå av dels långa retranchement med bröstvärn, vallgravar och palissader, dels av redutter vilket är fasta punkter för artilleri och infanteri. Under 1712 anlades retranchement vid Helsingborg, Råå, Klinte källa (Landskrona), Ystad och Simrishamn. Skansar anlades vid Mölle, Höganäs, Viken, Helsingborg, Råå, Rydebäck, Ålabodarna, Erikstorp, Landskrona, Barsebäck, Malmö, Lilla Hammar, Skåre läge, Ystad och Simrishamn.

Befästningarna anlades vid utsatta eller strategiska platser, och de landstigningsmöjligheter som Skåres naturhamn erbjöd kan ha varit en anledning till att Skåre skansar anlades vid platsen. Skåres naturhamn innebar att området var en utsatt plats, och under 1718 fullbordades strandverken i Skåne i form av en 800 meter lång försvarsvall försedd med tre bastioner och två batteriplatser för artilleriet. Redan under danska tiden fanns det emellertid en försvarsanläggning på platsen, och resterna av en gammal skans omtalas vid en rekognoscering år 1713.

I samband med andra världskriget anlades runt Skånes och Blekinges kust en mängd betongfort som ingick i den så kallade Per Albin-linjen. Per Albin-linjen började byggas år 1939 och skulle fungera som en befästningslinje längs den södra kusten. Skånelinjen sträckte sig från Båstad till Vieryd i Bromölla kommun och skulle förhindra mindre båtar, sjöstridsvagnar och

trupper att nå land. Värnen i Skånelinjen var avsedda för flankerande eldgivning, det vill säga längs med stranden. Endast ett fåtal hade skjutmöjligheter ut mot vattnet. Åren 1939 och 1940 byggdes här över 1 000 betongvärn av olika typer. Grundlinjen stod färdig hösten 1940 medan byggande och förstärkning av skyddsrum, taggtrådshinder och eldställningar fortsatte under hela

Figur 16. Skåre skans vallar och bastioner avtecknar sig tydligt i det flacka landskapet.

kriget. Utbyggnaden av Skånelinjen genomfördes i fyra perioder. Under den första perioden, andra halvåret av 1939, uppfördes 267 värn utmed kusten Rörumsån- Höllviken. Längs med kuststräckan på båda sidor om Skåre fiskeläge uppfördes ett stort antal värn som idag ligger tätt längs med kusten.

Figur 17. Värn i anslutning till Skåre skansar.

Miljöns riksintressanta värden

Dagens riksintresset utgörs dels av den fornlämningsrika och av jordbruksskiftena präglade slättbygden dels av fiskeläget Skåre i riksintressets södra del, uppdelade i ett A- och B-riksintresse. De två delarna återspeglar två viktiga delar av de historiska näringarna i Skånes kustnära slättlandskap, jordbruket och fisket. De återspeglar också, genom såväl fiskeläget som de många gatehusen i byarna, hur 1800-talets starka befolkningsökning gav upphov till att en betydande del av befolkningen blev jordlösa och fick söka sig till sysselsättningar och bosättningar utanför jordbrukshemmanen. De två riksintressanta delarna utgör trots det två skilda miljöer, både geografiskt och karaktärsmässigt. Miljöerna föreslås delas upp i två separata riksintressen enligt nedan.

Slättlandskap med förhistoriskt bruknings- och bosättningskontinuitet

Landskapet inom riksintresset utgör ett av Sveriges och Europas bördigaste jordbruksområden och präglas av ett uppodlat slättlandskap där den monumentala fornlämningsbilden, de täta kyrkbyarna och landskapets karaktär av fullåkersbygd återspeglar en lång bruknings- och bosättningskontinuitet kopplad till det bördiga landskapet. Landskapet har brukats sedan stenålder och de skånska slätterna var bland de första områden i landet där neolitiseringsprocessen startade. Den täta förekomsten av megalitgravar och bronsåldershögar, som trots omfattande bortodling präglar området, är karaktäristisk för Sydskandinavien och de skånska slättlandskapen utmärker sig i jämförelse med den nationella fornlämningsbilden. Sammantaget återspeglar riksintresset, genom sin täta förekomst av megalitgravar och bronsåldershögar i

anslutning till den öppna fullåkersbygden, hur de skånska slättbygderna tidigt tagits i anspråk och gett upphov till en för landet särpräglad fornlämningsbild. Fornlämningarna ligger ofta i höglänta och exponerade lägen och utgör landmärken i landskapet. En viktig förutsättning för att de monumentala högarna och stenkammargravarna ska kunna förstås i landskapet är att de vida vyer som omgärdar dem bevaras.

Tillsammans med de riksintressanta odlingslandskap som finns utpekade på Västgöta- och Östgötaslätten, samt inom de skånska slättbygderna på Lunda-Landskronaslätten och Österslätt, återspeglar riksintresset hur markanvändning och bebyggelsestruktur utvecklats i ett av landets bördigaste jordbruksområden. De tätt liggande kyrkbyarna och de, i ett nationellt perspektiv, ovanligt stora och samlade byarna återspeglar tillsammans med det enskiftade odlingslandskapet med sina utflyttade gårdar utvecklingen från det medeltida jordbrukslandskapet till 1700- och 1800-talens jordbruksskiftet på ett särskilt väl läsbart sätt.

De skånska slättlandskapen var de landskap som tidigast genomgick enskifte, med sammanslagning av odlingsmarker och utflyttning av gårdar till följd. Med början i Skånes slättbygder spred sig enskifte och lagaskifte i de svenska odlingsbygderna. Odlingslandskapet inom riksintresset bär välbevarade och tydliga spår efter enskiftet under tidigt 1800-tal med utskiftade gårdar och allékantade, raka infartsvägar och pilevallar. Landskapet återspeglar i dessa delar hur de skånska slättbygderna utgjorde utgångspunkten för de skiftesreformer som under 1800-talet har omformat merparten av de svenska odlingslandskapen.

I området finns också en variation av kyrkomiljöer som visar hur kyrkor och begravningsplatser har utvecklats över tid, kopplat till både befolkningsutveckling och stilideal.

Det bördiga och fornlämningsrika landskap som präglar stora delar av riksintresset fortsätter vidare norrut i riksintresset Foteviken – Glostorp. Den täta förekomsten av bronsåldershögar och tätt liggande kyrkbyar i ett av skiftena präglat slättlandskap präglar såväl den östra delen av riksintresset Foteviken – Glostorp som den norra delen av riksintresset Fuglie – Mellan-Grevie – Skåre, och delar av de två riksintressena föreslås därför slås ihop i ett samlat riksintresse.

Skåre fiskeläge och försvarsanläggningar

Skåre fiskeläge utgörs av ett fiskeläge invid en av den skånska kustens få naturhamnar, med kontinuitet sedan åtminstone medeltidens sillfiske. Den småskaliga bebyggelsen längs med ett delvis oregelbundet gatunät, och hamnen med bodar och gräsbevuxen torkplats för garnen, återspeglar fiskelägets framväxt från ett litet fiskeläge i 1800-talets början till det tidiga 1900-talets expansion. Den tätt intilliggande Skåre skansar utgör en av Karl den XII:s femton skansar längs med Öresund och Östersjökusten, vilka alla anlades mellan 1711 och 1718 i syfte att stärka försvaret att särskilt utsatta orter längs med den skånska kusten. Skansarna har generellt sett anlagts i anslutning till strategiska och utsatta platser och flera ligger intill städer och fiskelägen längs med kusten. Inom skansanläggningen och längs med den öppna kustremsan på båda sidor om Skåre fiskeläge finns ett flertal värn anlagda 1939 – 1940 som en del i den s.k. Per Albin-linjens ca 1000 betongvärn längs med Skånes och Blekinges kuster. Sammantaget återspeglar miljön framväxten av fiskelägen och behovet av försvarsanläggningar längs med den militärstrategiskt viktiga skånska kusten, från medeltid till mitten av 1900-talet. Tillsammans med övriga riksintressanta fiskelägen längs med den svenska

väst- och östkusten återspeglar miljön fiskets betydelse för såväl de kustnära bönderna som för kronans ekonomi, från medeltid till 1900-talets första hälft. I likhet med flera av de skånska fiskelägen har villa- och småhusbebyggelse vuxit fram runt fiskeläget under 1900-talet, framför allt under 1900-talets andra hälft. De äldre delarna och deras läge invid den öppna torkplatsen och hamnen gör att 1800-talets fiskeläge fortsatt är läsbart.

Så här syns riksintressets värden i landskapet

Slättlandskap med förhistoriskt bruknings- och bosättningskontinuitet

Det öppna, uppodlade slättlandskapet med långa obrutna vyer över det under tidigt 1800-tal enskiftade landskapet med regelbundet placerade ensamgårdar, rätlinjiga tillfartsvägar och landskapselement i form av pilevallar och alléer längs vägar och ägogränser.

Monumentala bronsåldershögar och dösar, ofta belägna på höjddpartier i det böljande, öppna odlingslandskapet. Dessa monumentala fornlämningar utgör landmärken i landskapet sett i vida vyer från omgivande landskap.

Medeltida kyrkbyar som behållit sin karaktär trots genomgripande förändringar i form av enskiftet i början på 1800-talet och omdaning av kyrkorna från små, medeltida byggnader till större av sent 1800-talssnitt. Kyrkbyarnas placering på höjder i landskapet, med intilliggande gårdsmiljöer och gatehus. Anslutande administrativa byggnader lokaliserade till kyrkbyarna, som skola och församlingshem berättar om kyrkbyarnas roll som lokalt centrum. Vägnetet, där kyrkbyarna ofta utgör samlingspunkten

för flera sammanstrålande vägar. Pilevallar, alléer och de träd-
der som ofta omger kyrkbyarna eller utflyttade gårdarna bildar
slättlandskapets karaktäristiska siluett.

Skåre fiskeläge och försvarsanläggningar

Skåre fiskeläge med sin småskaliga och oregelbundna bebyggelse-
struktur och vitputsade fiskarstugor i en våning under branta
sadeltak. De äldre delarna är framförallt belägna längs med Skåre
mittväg, Skåre Sträde och Skåre tvärgränd. Bebyggelsen är
generellt sett placerad med långsidan mot gatan, och kan ligga i
såväl gatutliv som i mer indragna lägen. Småskaligheten, både i
höjd och volym, är utmärkande och har tillsammans med vitput-
sade fasader och branta sadeltak i flera fall fått prägla även
1900-talets villa- och småhusbebyggelse.

Skåre hamn med bodar och den gräsbevuxna torkplatsen för
garnen, s.k. stejlebacken, som mot öst gränser till de äldre fiske-
stugorna.

Skåre skansar i direkt anslutning till fiskeläget med spår av
vallar, vallgravar och bastioner och långa utblickar över havet och
den fria horisonten. Låga betongvärn anlagda 1939–1940 som en
del i den s.k. Per Albins-linjen, både inom skansanläggningen och
längs med den flacka kustremsan. De fria siktlinjerna mot såväl
vattnet som mot det omgivande landskapet som visar på viktiga
skyttelinjer.

Bedömning av riksintresset

Riksintresset utmärker sig i ett nationellt perspektiv som en av
Sveriges bördigaste jordbruksmarker med en lång kontinuitet som
tätbefolkad centralbygd. Detta återspeglar sig genom den särprä-

lade fornlämningsbilden med dess stora antal monumentala stenål-
dersgravar och bronsåldershögar, genom den täta förekomsten av
medeltida kyrkbyar samt genom den fullåkersbygd präglad av det
tidiga 1800-talets enskifte som fortsatt idag präglar landskap och
bebyggelsestruktur. De norra delarna av riksintresset Fuglie –
Mellan-Grevie, med ett böljande, öppet slättlandskap med täta
kyrkbyar och rik förekomst av landskapsdominerande bronsål-
dershögar ingår i ett liknande sammanhang som de östra delarna
av riksintresset Foteviken - Glostorp, De två riksintressena
föreslås slås samman för att bättre fånga det sammanhängande
stråk av bronsåldershögar och täta medeltida socknar som utmär-
ker denna del av Söderslätt.

Maglarps kyrka utgör en av riksintressets äldsta medeltida
kyrkor. Bytomten saknar idag gårdar och kyrkan omges av ett
antal sentida bostadshus, större väg, samt ett öppet landskap med
utflyttade gårdar. Denna del föreslås utgå på grund av att lärbar-
heten har minskat i och med de nya inslagen i nära anslutning till
kyrkan och att de tidigare sambanden med byn och odlingsland-
skapet har försvunnit. Den medeltida kyrkan har höga kulturhis-
toriska värden men skyddas ändå genom kulturmiljölagen.

Skegrie kyrka utgör ett landmärke invid E6 tillsammans med
den monumentala Skegriedösen. I anslutning till kyrkan finns
delar av bevarad äldre bymiljö. Skegrie har i övrigt utvecklats till
en tätort, och kopplingen till omgivande jordbrukslandskap har
försvagats både av E6 och tätortsbebyggelsen. Föreslås utgå.

Västra Tommarp har vuxit med stor andel villabebyggelse
under 1900- och 2000-talen. Framför allt mot söder och väst har
kopplingen mellan kyrkbyn och det omgivande landskapet mins-
kat betydligt, mot norr kvarstår det till stora delar liksom vyerna

in mot kyrkomiljö från landskapet. Västra Tommarp föreslås utgå ur riksintresset.

Kyrkorna i riksintresseområdet är antingen av medeltida ursprung som byggts om och anpassats över tid eller nyuppförda under sent 1800-tal. En mindre justering i uttryckstexten föreslås därför som speglar förhållandet bättre:

En variation av kyrkomiljöer som visar hur kyrkor och begravningsplatser har utvecklats över tid, kopplat till både befolkningsutveckling och stilideal.

De södra delarna av slättlandskapet saknar de utmärkande bronsåldersstråken, och har påverkats av närheten till E6 och Trelleborg. Riksintresset föreslås därför minska i dess södra del.

Riksintressets A- och B-delar föreslås delas upp i två separata riksintressen, och den södra utlöpare av riksintresset som förbin-

der de två delarna och sträcker sig längs med E6 och Albäcksån föreslås utgå.

I nuvarande riksintressebeskrivning används ett stort antal nyckelbegrepp. Dessa föreslås renodlas för att bättre signalera riksintressets huvudsakliga motiv. För det större sammanhängande riksintresseområdet föreslås boställsmiljö och kvarnmiljö utgå. De två nyckelbegreppen avser två specifika miljöer, Haglösa kungsgård och militieboställe med bebyggelse från 1810-talet och Skegrie holländaremölla från 1800-talet. Skegrie mölla har i sig höga kulturhistoriska värden, men utgår ur riksintresset med föreslagen reviderad gräns. Haglösa kungsgård kvarstår inom riksintresset, men eftersom boställsmiljön endast avser denna specifika miljö bedöms inte nyckelbegreppet vara tillräckligt representativt för riksintresset i sin helhet.

Förslag på ändringar i motiv och uttryckstext

Riksintresset Glostorp-Hammarlöv (nytt namn)

Motivering

Kust- och slättlandskap med förhistorisk bruknings- och bosättningskontinuitet i ett av landets bördigaste jordbruksområden som genom talrika och landskapsdominerande fornlämningsmiljöer, tätt liggande kyrkbyar och det av skiftena präglade landskapet återspeglar markanvändning och bosättningsmönster från förhistorisk tid till 1800-talets jordbruksskiftet.

(Slättlandskap, Kustlandskap, Fornlämningsmiljö, Kyrkbyar)

Uttryck för riksintresset

Stråken med monumentala megalitgravar och bronsåldershögar belägna på höjdparter i det böljande, öppna odlingslandskapet. De långa vyerna där kyrktorn och bronsåldershögar utgör landmärken. Stråken av megalitgravar som sträcker sig från Södra Åkarp ner mot Skegrie. Strandängarna med kontinuitet av markanvändning sedan förhistorisk tid samt därvid liggande fornlämningar såsom Sjötorpsdösen, Eskilstorpsdösen och vallanläggning på Eskilstorps ängar. De samlade grupperna av bronsåldershögar vid Steglarp, Villie

och Bolmers högar. Kungshögarna vid Oxie med central placering i höjdläge med vida siktlinjer mot högarna från omgivande landskapsrum. Kopplingen mellan den äldre bronsålderns monumentala gravhögar och det historiska vägnätet. Järnålderslämningarna på Hammarsnäs med det största kända gravfältet med skelettbegravningar i Skåne från äldre järnålder samt den vikingatida spärranläggningen i Fotevikens inlopp. Runstenarna vid Fuglie kyrka.

Det uppodlade slättlandskapet präglat av enskiftet från tidigt 1800-tal med regelbundet placerade utskiftade gårdar samt de rätlinjiga tillfartsvägarna. Landskapselement i form av pilevallar och alléer längs vägar och ägogränser. I väster framträder enskiftet i strandängarna som delades upp till enskilt ägda, smala tegar.

De tätt liggande kyrkbyarna som visar på att Skåne redan under medeltiden var en rik och befolkningstät jordbruksbygd. Vägnätet som sammanstrålar vid de medeltida bytomterna. Kyrkbyarnas sammanhållna struktur med gatehus och gårdsbebyggelse längs med bygatan och i bytomtens utkanter, samt administrativa byggnader kopplade till funktionen som sockencentrum. De stora bostadshusen i villastil från sekelskiftet 1900, i exempelvis Hököpinge. De långsträckta kyrkbyarnas ägostruktur i västra delen av riksintresset med byvägar som ledde ner mot betesmarkerna vid havet.

En variation av kyrkomiljöer som visar hur kyrkor och begravningsplatser har utvecklats över tid, kopplat till både

Fortsättning på nästa sida

befolkningsutveckling och stilideal. Stora Slågarps kyrkby, Bodarp kyrkby, Hammarlöv kyrkby samt Västra Vemmerlöv kyrkby som samtliga har välbevarade medeltida kyrkor som byggts om och anpassats över tid. Lockars kyrkby med kyrka med medeltida ursprung som byggts om på 1880-talet. Glostorps kyrkby, med nyromansk kyrka från 1860-talet där det äldre tornet bevarats. Lilla Slågarps kyrka från 1860-tal, med empirtorn från 1820-tal. Hököpinge, Eskilstorps och Södra Åkarps kyrkbyar, samtliga med kyrkor i historiserande stil från 1870-1880-talen. Mellan-Grevie kyrkby och Fuglie kyrkby vars kyrkor tillsammans med Gessie kyrka är uppförda med rött tegel i nygotisk stil under 1880-1900-talen.

Den bevarade äldre bystrukturen. Byar, utöver kyrkbyarna, med gårdar och låga gatehus längs med bygatan, så som Villie med slutna gårdsbebyggelse i bland annat tegel och korsvirke, de samlade bymiljöerna i Västra och Östra Värlinge samt Klörup by med ett häradshäkte från 1809. Haglösa kungsgård och militieboställe med rötter i en medeltida huvudgård, den nuvarande huvudbyggnaden som är från 1810-talet och omges av storskaliga odlingsmarker.

(Miljön berör Malmö, Vellinge och Trelleborgs kommuner)

Riksintresset Skåre (nytt namn)

Motivering

Skåre fiskeläge vid en för den skånska kusten ovanlig naturhamn, som tillsammans Skåre skansmiljö och värn från 1940-talets Per Albin-linje återspeglar framväxten av fiskelägen och behovet av försvarsanläggningar längs med den militärstrategiskt viktiga skånska kusten, från medeltid till mitten av 1900-talet. (*Fiskeläge, Militär miljö*)

Uttryck för riksintresset

Skåre fiskeläge med bevarat oregelbundet gatu- och vägnät med enkla och tidstypiska fiskarstugor och gatehus från perioden 1800–1900-tal. Bebyggelsens småskalighet och den oregelbundna bebyggelsestrukturen där bebyggelsen generellt placerats med långsidan mot gatan, i såväl gatuliv som i indragna lägen. Skåre hamn med bodar och den gräsbevuxna torkplatsen för garnen, som mot öst gränser till de äldre fiskestugorna. Skåre skansar i direkt anslutning till fiskeläget med spår av vallar, vallgravar och bastioner och långa utblickar över havet och den fria horisonten. Låga betongvärn anlagda 1939–1940 som en del i den s.k. Per Albins-linjen, både inom skansanläggningen och längs med den flacka kustremsan. De fria siktlinjerna mot såväl vattnet som mot det omgivande landskapet som visar på det strategiskt viktiga läget ut för svarssynpunkt.

Förslag på ändringar i gränsdragning

Ny gräns Glostorp - Hammarlöv

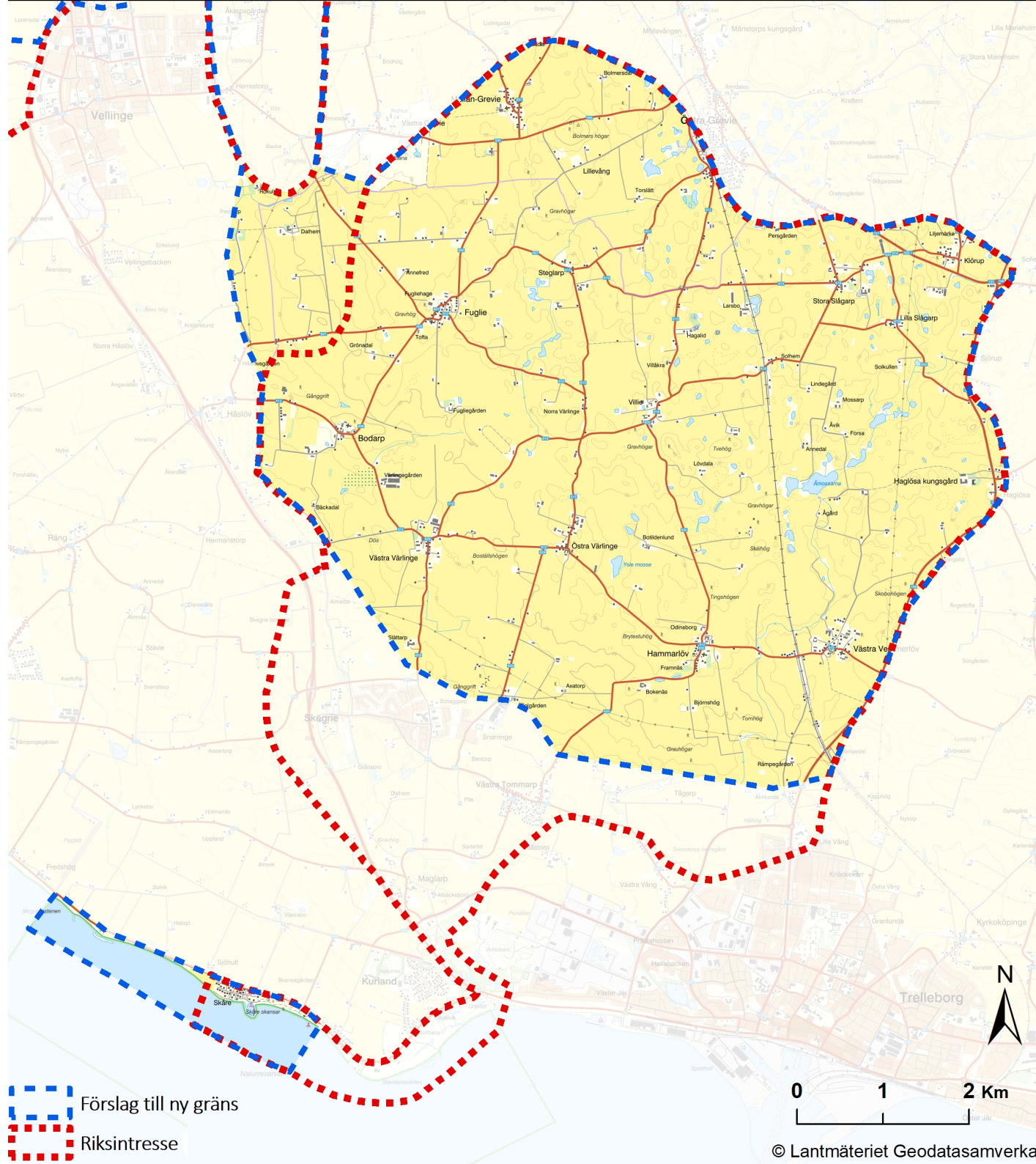
Föreslagen ändring innebär att delar av nuvarande riksintresse slås ihop med delar av riksintresset Foteviken – Glostorp som har liknande värden. Områden väst och norr om Trelleborg tas bort efter som området har påverkats av nya villasamhällen och tätortsnära inslag. Av Maglarps kyrkby återstår någon enstaka gård. Landskapet har även påverkats av E6 som bildar en barriär även om vägbanken ligger inpassad på en låg vägbank. Riksintresset föreslås koncentreras till de norra delarna där kyrkbyar och fornlämningsmiljöer ligger tätt.

Området mellan Trelleborg och Skåre fiskeläge utgår eftersom fornlämningsmiljöerna som tidigare låg där är borttagna eller har tappat sitt rumsliga samband med området i stort. Det gravfält som ligger vid golfbanan är skyddat som fornlämning enligt Kulturmiljölagen, men bedöms inte vara nödvändigt för den riksintressanta berättelsen. Det finns också också flera militära anläggningar som ingick i Per Albin-linjen, men som ligger inom Trelleborgs golfbana. Skåre fiskeläge föreslås lyftas ut och bilda ett eget riksintresseområde som utökas åt väster och inbegriper fiskeläget, 1700-tals skansanläggningen samt ett flertal värn från Per Albin-linjen längs en obebyggd kustremsa med högre upplevelsevärden och tydligare kontext till skansanläggningarna.

Ny gräns Skåre

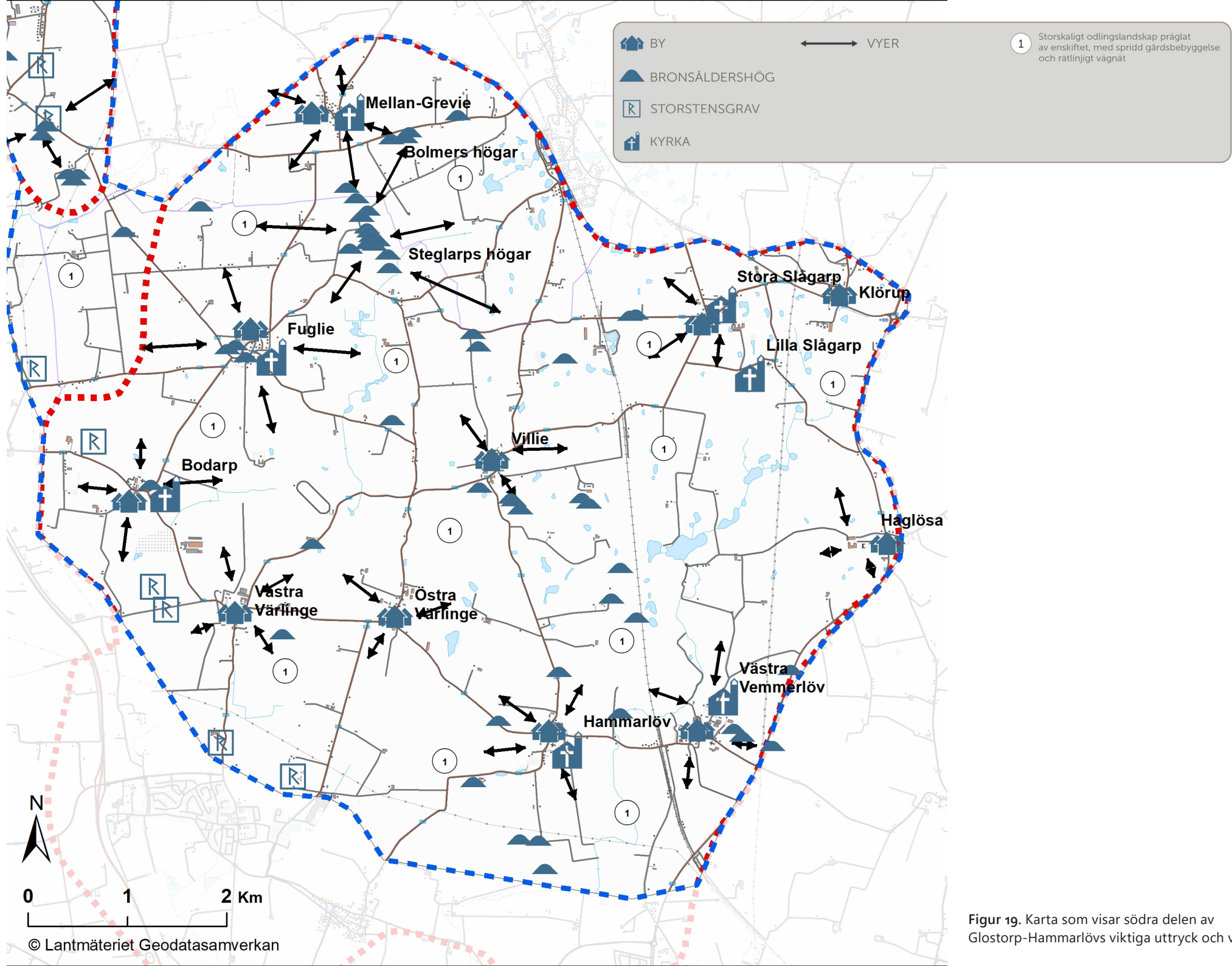
Föreslagen ändring innebär att Skåre fiskeläge med intilliggande skans och militära miljöer avgränsas som ett eget riksintresse.

Riksintresset föreslås avgränsas så att fiskeläget med hamn, skansanläggningen samt 7 värn med täta intervaller längs med den öppna kusten innefattas. Två av värnen ligger inom skansanläggningen. Inom den del som föreslås utgå ligger Trelleborgs golfklubb och golfbana som sträcker sig fram till E6. Den sträckan som istället föreslås ingå består av en relativt orörd strandremsa där lärbarheten för riksintressets berättelse är mer tydlig. Nyckelbegrepp för det nya riksintresset föreslås vara fiskeläge och fästnings- och skansmiljö.

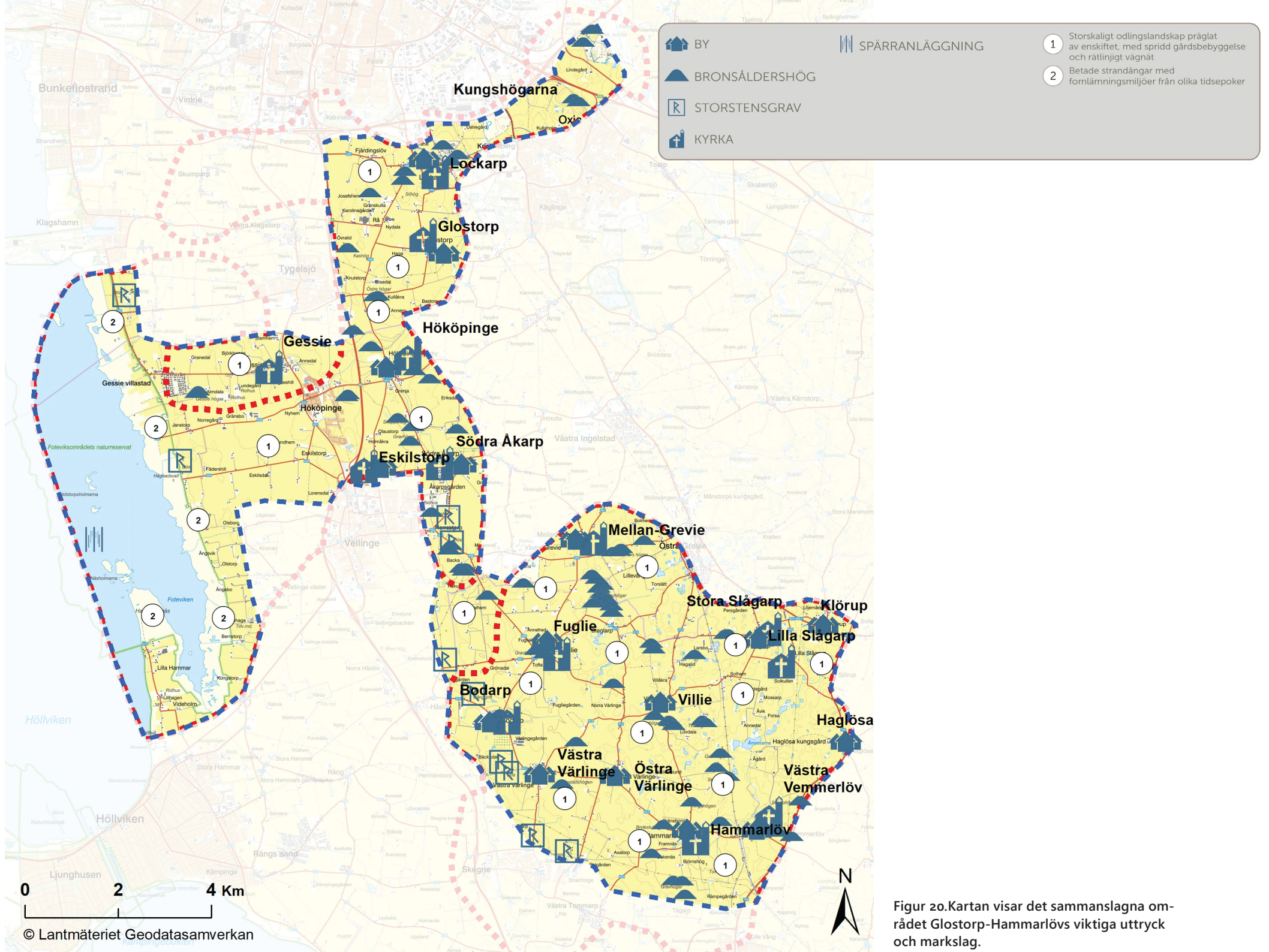

Figur 18. Nuvarande riksintresse samt förslag till nya gränser

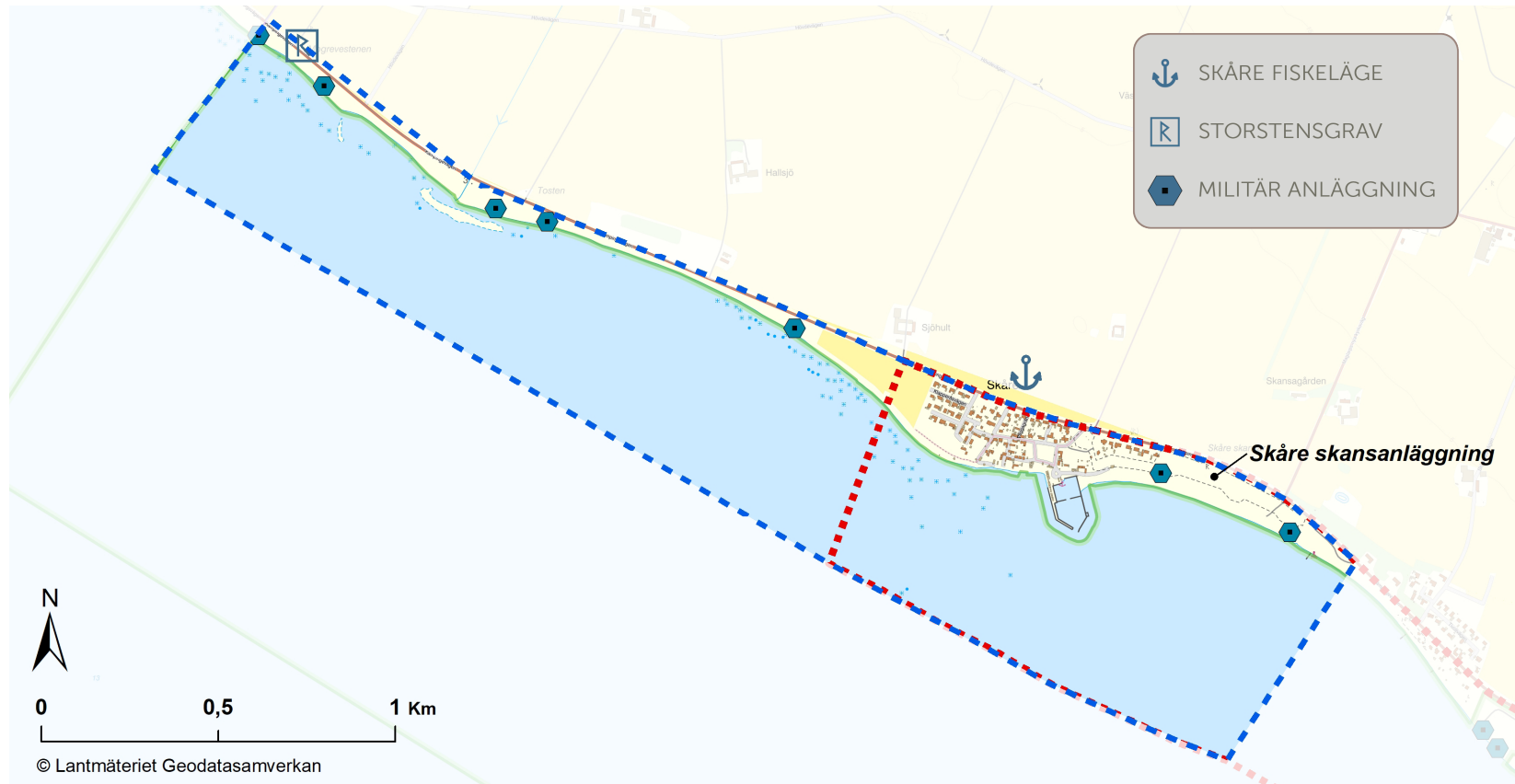

Figur 20. Kartan visar det sammanslagna området Glostorp-Hammarlövs viktiga uttryck och markslag.

Figur 21. Förslag till nytt riksintresse och nya gränser för Skåre, med fiskeläge och skansanläggningar.

www.lansstyrelsen.se/skane